

Den skjulte læseplan

Hvorfor læse denne tekst...

Begrebet med den skjulte læseplan er nyttigt til 1) at udforske implicit viden, moralske antagelser og hierarkiske design indlejret i og formidlet gennem skolens organisering og klasseværelsesrutine - og 2) vurdere deres indvirkning på børns læring, følelse af tilhørighed og identitetsdannelse. Begrebet hjælper os med at reflektere over skolens modsigelser ved at henlede opmærksomheden på, hvordan bestræbelser på at indprente værdier af demokratisk lighed kan føre til opretholdelse af klassebaseret hierarki, eller hvordan udvidelse af universel læsefærdighed har tendens til at rides hårdt over lokale læsefærdigheder.

Den skjulte læseplan er et mudret koncept. Det rejser spørgsmål om, hvordan en 'læseplan' bliver skjult, hvem skjulte den for hvem, og hvorfor. Det rejser også spørgsmål om, hvor og hvordan børn finder 'skjulte meddelelser'. Fordi det betegner aftalt spil, eller andet negativt samspil, bruges begrebet oftere til at afsløre negative snarere end positive konsekvenser af skolegang. Fordi den ikke giver nogen læringsteori, forbliver de fleste analyser af konsekvenserne af 'skjulte læseplaner' spekulative.

På trods af disse ulemper inkluderer vi konceptet her for at tilskynde til refleksion over samspillet mellem pædagogiske, institutionelle og sociale læringsmiljøer og det vigtige spørgsmål om, hvordan mennesker lærer, hvad der ikke eksplicit undervises.

Historisk kontekst

For at redegøre for vedholdenheden af modstridende og uønskede træk ved samfundet trak Robert Merton (1956) en skelnen mellem manifest (tilsigtet) og latent (utiltænkt) funktion for at henlede opmærksomheden på de mange indirekte eller implicite konsekvenser af folks handlinger (Helm 1971). Med udgangspunkt i Deweys opfattelse af 'collateral learning' og Dreebens 'uskrevne læseplan' skabte P. W. Jackson (1968) udtrykket 'skjult læseplan' for at udforske de stiltiende eller implicite budskaber, der blev formidlet gennem hverdagens klasseværelsesrutiner (Cornbleth 1984, 35). Hans mål var at undersøge, hvordan børn oplever moralsk gennemsyrede rutiner for at skiftes til at snakke, sidde stille, lytte, stille sig, og hvordan lærere udøvede deres evaluerende og disciplinære autoritet.

Jackson hævdede, at studerende for at få succes i skolen skal beherske både 'officielle' og 'skjulte' læseplaner (1968: 33-34). De skal opfylde akademiske krav, mens de navigerer i sociale intimiteter i overfyldte klasseværelser, løbende evaluering af lærere og jævnaldrende og lærernes pædagogiske autoritet til at definere og beslutte (1968: 35-36).

Begrebet 'den skjulte læseplan' var populær i 1970-1980'erne i kritiske studier af skolens rolle som en økonomisk og politisk institution. I *Social Education in the Classroom: The Dynamics of the Hidden Curriculum*, Giroux og Penna (1979) udfordrer den 'naive' idé, at læseplanreform alene kan løse igangværende problemer med instruktion og læring. De definerer den skjulte læseplan som udtalte normer, værdier og overbevisninger, der overføres til studerende gennem underliggende meningsstrukturer i både formelt læseplanindhold og hverdagslivet i

TRANSCA

klasseværelset (1979: 22). Når stiltiende formidlet som objektiv, faktuel viden og ubestridte sandheder, uundersøgte kulturelle selvfølgeligheder, ideologiske holdninger og den sociale kontrol, der er forbundet med disse, undergraver potentielt demokratiske uddannelsesmål (1979: 21-22).

Vallance hævder, at social kontrol altid har været et træk ved offentlig skolegang, ofte anset for gavnlig for dens bidrag til samfundsmæssig samhørighed (jf. Durkheim). I betragtning af at hverdagslige skolerutiner ikke er skjult, men åbent udført, antyder Vallance, at 'opdagelsen' af den skjulte læseplan i 1960'erne havde mere at gøre med det faktum, at skolens 'kontrollfunktion' var blevet slettet fra de nuværende rationaler for offentligheden uddannelse (1973-4: 5-6).

Ved hjælp af forestillingen om den skjulte læseplan i betydningen af en 'skjult dagsorden' har studier behandlet uddannelsesparadokser, såsom hvordan offentlige skoler taler til ideologier om social lighed, mens de gengiver hierarkier baseret på social klasse, race og køn. For nylig er begrebet skjult læseplan blevet anvendt i kritiske studier af medicin, videnskab, musik og fysisk uddannelse for at udforske implicite kønsforståelser og udførelse af professionalisme.

Diskussion

I lighed med begreber som 'kultur' og 'diskurs' eksisterer en 'skjult læseplan' ikke 'derude' for at blive opdaget. Det er en analytisk syntese, konstrueret fra observerbar social organisation og adfærdsmønstre, specielt til en bestemt lokalitet. Som undersøgelsesdomæne er det nyttigt for at reflektere over 1) forholdet mellem skole og samfund og 2) metakommunikation (Bateson 1972), der er forbundet med al institutionel praksis. Forsøg på at afgrænse klare grænser mellem officielle og skjulte læseplaner er ikke frugtbart, da de sociale, didaktiske, moralske, følelsesmæssige og kognitive aspekter af for eksempel at lære brøkregning eller vikingehistorie i klasselokaler med 20-30 studerende uundgåeligt er viklet ind i hinanden; de er samtidig og uadskillelig.

Den skjulte læseplan er blevet flittigt omfortolket som det 'uskræve', 'ikke-studerede', 'latente', 'implicitte' og 'skjulte' 'ikke-akademiske resultat', 'biprodukter', 'rester' eller 'sekundære konsekvenser' af skolegang (Vallance 1973-4: 6-7). Denne konceptuelle rod gør det vanskeligt at fastslå, hvad der udgør en uskrævet læseplan, styrken af dens indflydelse og de mekanismer, hvormed den fungerer. Som Dreeben spørger: 'Hvis den uskræve læseplan virkelig er uskrævet,' skjult, stiltiende og latent, hvordan ved vi, at den er der og har en indvirkning, som vi skal være opmærksomme på? " (1976: 114). For ham var den 'uskræve læseplan' et bekvemt kort udtryk for kulturelle og strukturelle aspekter af skolens organisering og undervisning og implikationen af, at børn udleder tænkemåder, sociale normer og adfærdsprincipper fra deres langvarige involvering i disse arrangementer (1976: 112). F.eks. ved overvågning af deres skolemiljøer for at vurdere tilstande og grænser for passende adfærd, vil skolebørn sandsynligvis finde ud af, at vikarer ikke er 'rigtige' lærere og derfor ikke behøver at blive behandlet med sammenlignelig respekt.

'Opdagelsen' af den skjulte læseplan var berørt af beskyldninger om, at skoler systematisk underviser mere end de hævder at undervise (Vallance 1973-4: 5). Imidlertid gælder dette

TRANSCA

generelt for den menneskelige tilstand. Fordi ord reducerer handlingens kompleksitet, gør folk altid mere, end de hævder at gøre. Hvis du forsøger at beskrive 'alt, hvad der foregår' i et klasseværelse til enhver tid, opdager du hurtigt, at du umuligt ikke kan forstå ordene alle de handlinger og konsekvenser af handling, som dine sanser opfanger. Men ved at være opmærksom på nogle af diskontinuiteterne mellem at handle og tale (og de mønstrede relationer mellem dem) får vi spor til at forstå en given situation. For eksempel, hvis lektioner, der officielt er planlagt til at starte kl. 8, ofte starter kl. 8:15, kan vi udlede, at lektionerne 'virkelig' starter 15 minutter senere end planlagt.

En skjult læseplan fungerer angiveligt til at indprente moralske værdier, træne lydighed og føjelighed og socialisere børn på måder, der opretholder etablerede strukturer i klasse, køn og race. Ideen er, at former for social kontrol indlejret i en skoles organisation og daglige rutiner 'instruerer' børn om normative og moralske måder at være i verden på. Ved at påvirke deres adfærdsmønstre og tanker tilbyder disse arrangementer bestemte versioner af verden og udgør 'praktiske problemer' for børn at overveje. Sådanne 'problemer' kan omfatte, hvorvidt man skal skære fremad i kø for at være sammen med en god ven, eller om man skal dele sine druer med alle ved bordet eller bare Louise. De kan også omfatte at finde ud af, hvordan man tænker og føler når man bliver bedt om at 'ikke opføre sig som en i nulte klasse', eller at man risikere at 'komme bagud.' De omfatter at finde ud af om man skal 'snakke med' eller 'putte sig' i klasses Diskussioner, der truer med at afslører forskelle i familiebaggrund, der gør en forskel.

b) Etnografisk eksempel

En gåde ved uddannelse er, at reformer ofte ikke medfører de ønskede ændringer; snarere svarer de til lidt mere end at lappe på status quo. For at forklare denne tilstand henvender nogle forskere sig til den skjulte læseplan. Selvom sådanne undersøgelser ofte er teoretisk tykke og etnografisk tynde, udgør de et problem, der er værd at være opmærksom på.

I artiklen, *Critical Race Theory, Multicultural Education and the Hidden Curriculum of Hegemony*, Michelle Jay vender tilbage til det skjulte læseplans rolle i skolen for at hævde at det "gør det muligt for uddannelsesinstitutioner at argumentere til støtte for multikulturelle initiativer og samtidig undertrykke multikulturel uddannelses transformative muligheder." (2003: 3). Jay tager fat på pluralistiske bestræbelser i USA for at revidere læseplanerne for samfundsfag for at gøre det mere repræsentative af USA's pluralistiske befolkning. Målet er at udfordre racisme, reducere fordomme og diskrimination, give lige muligheder og social retfærdighed for alle og udstyre børn med viden, holdning og færdigheder til at leve i en forskelligartet nation og verden. Alligevel, som Jay bemærker, på trods af sin trediveårige historie og nogle væsentlige fremskridt, kæmper multikulturel uddannelse stadig med at få indflydelse på amerikansk uddannelse (2003: 4).

Med udgangspunkt i Gramscis opfattelse af hegemoni og kritisk race teori, teoretiserer Jay den skjulte læseplan som en 'hegemonisk enhed', der på trods af reformatorenes gode intentioner 'suger multikulturelle initiativer tilbage til systemet', hvilket forhindrer væsentlige ændringer i den nuværende orden (2003: 4). Jay stiller spørgsmål til rollen som den skjulte

TRANSCA

læseplan spiller i amerikanske skoles manglende evne til at uddanne mindretalsstuderende og bemærker, at transformationer fra multikulturelle initiativer truer magtordninger, der privilegerer hvide. I stedet for at se foranstaltninger til at opretholde denne magtposition som simpel dominans ovenfra fokuserer Jay på 'hegemoniske strategier' (forhandling, inkorporering og koncession) med det formål at sikre overholdelse. I betragtning af mangfoldigheden i den amerikanske befolkning kan multikulturel uddannelse ikke afvises. Det kan dog 'inkorporeres' gennem læseplanstilføjelser, årlige fejring og ideologisk assimilering på måder, der holder det ideologisk sikkert og holder afstand fra enhver reel spørgsmålstejn ved et system, der tillader racistisk, sexistisk og klassebaseret undertrykkelse at fortsætte (Jay 2003: 6).

Jay sætter en 'skjult læseplan', der indprenter 'værdier, holdninger, ideer, mål og den dominerende klasses kulturelle og politiske betydninger' i centrum af skolens kulturelle og sociale reproduktion. Påstand om, at reproduktionskræfterne ved skolegang forhindrer transformationer, der søges af pluralistiske initiativer, og således opretholder hvidt privilegium, frembringer Jay et sandsynligt teoretisk argument, men desværre, ligesom mange forskere før hende, meget lidt etnografisk bevis for, hvordan dette rent faktisk fungerer i praksis.

Tænk videre:

1. Identificer en praksis eller rutine på din skole, der eksemplificerer en 'skjult læseplan.' Beskriv denne rutine eller praksis i detaljer, og diskuter, hvilken 'stiltiende besked' den tilbyder børn, og hvordan de har tendens til at reagere eller respondere.
2. Identificer en politik eller læseplanreform, de ændringer, den havde til hensigt at medføre, hvad der faktisk ændrede sig eller ikke. Diskuter, hvad der tillader, at nogle handlinger og rutiner fortsætter på trods af intentioner om at ændre dem.

KEY-WORDS/ KRYDSREFERENCER

Implicit viden, doxa, kulturelle modeller, hegemoni, verdensskabelse, enkulturation

Sources:

Bateson, G. (1972) 'A Theory of Play and Fantasy.' In *Steps to an Ecology of Mind: Collected Essays in Anthropology, Psychiatry, Evolution, and Epistemology*. University of Chicago Press.

Cornbleth, C. (1984) 'Beyond Hidden Curriculum?', *Journal of Curriculum Studies*, 16:1, 29-36,

Dreeben, R. (1976) 'The Unwritten Curriculum and Its Relation to Values.' *Journal Of Curriculum Studies*, 8(2): 111-124.

Giroux, H.A. and A.N. Penna (1979) 'Social Education in the Classroom: The Dynamics of the Hidden Curriculum.' *Theory & Research in Social Education*, 7(1): 21-42.

Helm, P. (1971) 'Manifest and Latent Functions.' *The Philosophical Quarterly* 21(82): 51-60.

TRANSCA

Jackson, P.W. (1968) *Life in Classrooms*. New York: Holt, Rinehart, & Winston.

Jay, M. (2003) 'Critical Race Theory, Multicultural Education, and the Hidden Curriculum of Hegemony.' *Multicultural Perspectives: An Official Journal of the National Association for Multicultural Education*. 5(4): 3-9.

Vallance, E. (1973-4) 'Hiding the Hidden Curriculum: An Interpretation of the Language of Justification in Nineteenth-Century Educational Reform. *Curriculum Theory Network*. 4(1):5-21.

Forfatter: Sally Anderson

The European Commission support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents, which reflects the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use, which may be made of the information contained therein.

